

Tietoja on saatavilla myös muuta kautta. Tiira-tietokanta ylläpitää havaintoja linnuista. Kyseissä tietokannassa uutisoitiin 25.11.2025 saavutetun yli 33 miljoonan havainnon rajapyykin. Kevätseuranta (<https://luontoliitto.fi/kevatseuranta/>) ja talviseuranta (<https://www.talviseuranta.fi/>) keräävät havaintoja kyseisiä vuodenaikoja koskien, jälkimmäinen lumi- ja jääolojen muutoksista, sekä talvella havaittavista eläinlajeista. Lumen syvyyttä ja jään paksuutta havainnoidaan myös eri organisaatioiden toimesta ja kyseisiä tietoja koostaen (<https://www.vesi.fi/>).

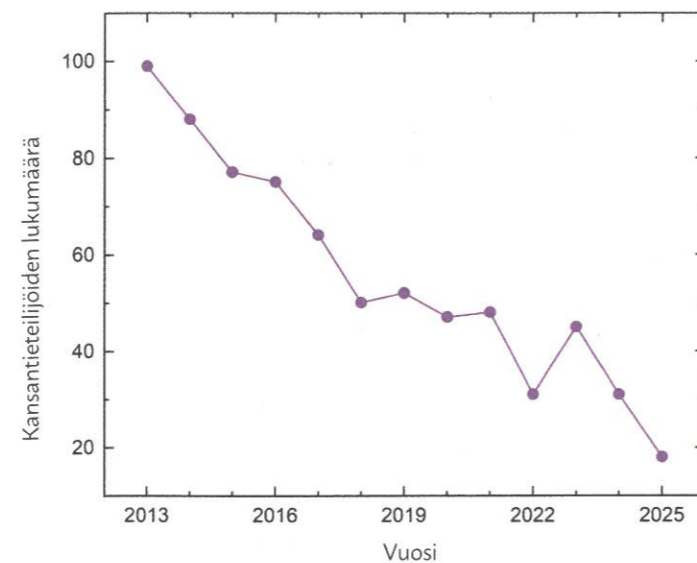
Suomen Tiedeseuran jatkumona tapahtuva fenologinen havainnointi ei ole historiallisesti keskittynyt mihinkään eliöryhmään tai vuodenaikaan, eikä poikkea tästä hyväksi havaitusta tavasta tänäkään päivänä, vaan kerää kansalaistieteilijöiden havaintoja kattavammin. Niin ikään tämä toiminta keskittyy nimenomaisesti fenologiaan, ei eliölajien tai luonnon tapahtumien havainnointiin yleensä. Nykyisin käytössä olevalle lomakkeelle voi merkitä päivämäärän noin sataan kasveihin, eläimiin, sieniin ja vesistöihin eri vuodenaikoina liittyvään fenologiseen tapahtumaan. Tyypillisesti vastauksia tulee noin joka neljättä kysyttyä fenologista tapahtumaa koskien. Mikään ei estä lisäämästä mukaan havaintoa omasta fenologisesta kiinnostuksensa kohteesta.

Vaikka fenologiset aikasarjat ovat Suomessa harvinaislaatuisten pitkiä, ei niillä ole tulevaisuudessa paljoakaan arvoa, mikäli havainnointia ei jatketa yhä uusien kansalaistieteilijöiden toimesta. Havaintojen arvo yhä tulevina vuosina on sitäkin merkittävämpi, mitä huomattavampia muutoksia luonnossa tulevina vuosina mahdollisesti tapahtuu.

Tämä kirjoitus toimii jatkuvana kutsuna tuomaan fenologisen kansalaistieteen tekemisen pariin jokaisen, jota toiminta ilmastonmuutoksen havainnoimiseksi Suomen luonnossa suinkin kiinnostaa. Havaintolomakkeen ja magneetin voi pyytää vaikkapa tämän tekstin kirjoittajalta sähköpostitse: samuli.helama@luke.fi ■

Hyödyllisiä linkkejä

tiira.fi | luontoliitto.fi/kevatseuranta
[talviseuranta.fi](https://www.talviseuranta.fi/) | [vesi.fi](https://www.vesi.fi/)

Fenologiseen tutkimukseen osallistuneiden kansalaistieteilijöiden määrä vuosien 2013–2025 eläin-, kasvi- ja jäähavaintoja koskien. Vuoden 2025 lukumäärä tammikuun puolivälin tilanteen mukaan.

Kirjallisuus

ELFVING, F. (1938). *Fenologiset havainnot*, 204–213. Societas Scientiarum Fennica, Commentationes Humanarum Litterarum, 10, 204–213.

ELFVING, G. & MICKWITZ, G. (1988). *Suomen Tiedeseuran kolmas puolivuosisata 1938–1987. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk*, 136b, 1–207.

GALLINAT, A. S., SCHWARTZ, M. D., DONNELLY, A., LI, X., & CRIMMINS, T. M. (2025). *Combined volunteer and ecological network observations show broad-scale temperature-sensitivity patterns for deciduous plant flowering and leaf-out times across the eastern USA*. *Journal of Ecology* <https://doi.org/10.1111/1365-2745.70165>

HELAMA, S. & HOLOPAINEN, J. (2025). *Aikakäsitykset fenologisen tutkimuksen taustalla*. *Vuosilusto*, 15, 37–51.

HOLOPAINEN, J. (2006). *Reconstructions of past climates from documentary and natural sources in Finland since the 18th century*. Väitöskirja, Helsingin yliopisto.

HOLOPAINEN, J. & HELAMA, S. (2024). *Ajastaika 1867: suurkato historiallisten kasvi-fenologiahavaintojen aikaikkunassa*. *Luonnon Tutkija*, 127 (2), 4–16.

HOLOPAINEN, J., GREGOW, H., HELAMA, S., KUBIN, E., LUMMAA, V. & TERHIVUO, J. (2012). *Suomen kasuifenisista havainnoista 1700-luvun puolivälistä nykypäivään*. *Sorbifolia*, 43 (2), 51–66.

LAAKSONEN, J. (2011). *Luontovuosi*. Gummerus, Helsinki. 256 s.

LEHIKONEN, E., SPARKS, T. H. & ZALAKEVICIUS, M. (2004). *Arrival and Departure Dates*. *Advances in Ecological Research* 35, 1–31.

LI, D., BELITZ, M., CAMPBELL, L. & GURALNICK, R. (2025). *Extreme weather events have strong but different impacts on plant and insect phenology*. *Nature Climate Change*, 15, 321–328.

LINKOSALO, T., HÄKKINEN, R., TERHIVUO, J., TUOMENVIRTA, H. & HARI, P. (2009). *The time series of flowering and leaf bud burst of boreal trees (1846–2005) support the direct temperature observations of climatic warming*. *Agricultural and Forest Meteorology*, 149 (3–4), 453–461.

NORRGÄRD, S. & HELAMA, S. (2022). *Tri-centennial trends in spring ice break-ups on three rivers in northern Europe*. *The Cryosphere*, 16 (7), 2881–2898.

HOLOPAINEN, J., GREGOW, H., HELAMA, S., KUBIN, E., LUMMAA, V. & TERHIVUO, J. (2012). *Suomen kasuifenisista havainnoista 1700-luvun puolivälistä nykypäivään*. *Sorbifolia*, 43 (2), 51–66.

Metsämyyrä levittää myyräkuumetta

TEKSTI JA KUVA HANNU ESKONEN

Metsämyyrä on helppo tuntea. Sillä on punaruskea selkä, harmaat kyljet ja vaalea maha. Häntä on puolen ruumiin mittainen ja selvästi kaksivärinen. Myös myyrän korvat nousevat selvästi näkyviin karvoituksen keskeltä. Nimensä mukaan metsämyyrä on metsien eläin.

Normaaleina keväänä metsämyyrät alkavat lisääntyä maaliskuun lopulla. Hyvän ravintotilanteen aikana lisääntyminen voi kuitenkin alkaa jo talvella. Yhdessä poikueessa on 5–7 poikasta. Kesän aikana naaras voi pyöräyttää jopa viisikin poikuetta. Kun vielä naaraspoikasetkin saavuttavat sukukypsyyden noin kuukauden iässä, ei ole ihme, että sopivissa olosuhteissa myyriä on syksyisin valtavia määriä.

Onneksi myyrät ovat lyhytikäistä porukkaa. Niiden keski-ikä on vain vähän yli yhden vuoden. Vain lisääntymättömät myyrät selviävät seuraavasta talvesta.

Syksyllä metsissä onkin jo niin ahdasta, että osan eläimistä on pakko lähteä liikkeelle taimikoihin, asutuksen ympärille ja muihinkin sopimattomiin paikkoihin. Niille kelpaavat elinympäristöksi myös mm. kesämökit, metsiin rajoittuvat varastot, omakoti- ja rivitalotkin.

Metsämyyrä on myös hankalan myyräkuumeen päälevittäjä maassamme. Jo vuosikymmeniä sitten loppukesäisin Keski- ja Itä-Suomen kunnanlääkärit osasivat hoitaa kummallista munuaisiin vaikuttavaa virustautia, josta ei oikein tiedetty mitään. Savonlinnassa lääkärinä toiminut Juhani Lähdevirta teki aiheesta jopa väitöskirjan 1960-luvulla.

Vuonna 1977 korealaiset löysivät ensimmäisen hantaan-viruksen, joka myöhemmin antoi nimen hantavirus-ten joukolle. Suomessa myyräkuumetta levittävä hantavirus löytyi 1979. Se sai

Metsämyyrä on hyvin yleinen laji Euroopassa.

nimensä löytöpaikkansa mukaan; siitä tuli Puumala-virus. Nykyään näitä hantaviruksia tunnetaan kymmeniä ja uusiakin löytyy jatkuvasti lisää. Myyräkuumeen itämisaika on pitkä, muutamasta viikosta jopa kuuteen viikkoon.

Rajuja oireita

Kun oireet sitten lopulta ihmisellä alkavat, ovat ne aika rajuja: korkea kuume, päänsärky, pahoinvointi ja vähän myöhemmin näköhäiriöt ja selkäkipu, joka johtuu oirehtivista munuaisista. Kuolleisuus myyräkuumeeseen on noin 0,06 %. Osa sairastuneista ei saa minkäänlaisia oireita. Onkin arvioitu, että noin 12,5 % suomalaisista on saanut elämänsä aikana tartunnan ja on siten immuuni loppuelämänsä ajan myyräkuumeelle.

Sairastumisten määrä seurailee

kauniisti myyrien runsaussyklejä. Eniten sairastumisia tulee aina syksyisin ja alkutalvesta, kun myyrät hakeutuvat ulkorakennuksiin, kesämökkeihin ja puuliitereihin. Tällöin jopa 30–50 % metsämyyrästä kantaa Puumala-virusta. Metsämyyrälle virusinfektio ei aiheuta minkäänlaisia tautia.

Tällä hetkellä myyräkuume leviää Keski-Pohjanmaalla, Pohjois-Savossa, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa. Muuallakin myyräkuumetta tavataan, mutta ei hälyttävissä määrin.

Mitä sitten pitäisi tehdä tartunnan välttämiseksi? Rakennuksissa helpoin tapa on käyttää tappavia myyrälitskuja. Kuolleista myyrästä tauti ei ihmiseen tartu. Samoin mökkien, verantojen ja ulkorakennusten alle ei kannata kerätä halkopinoja, puutarhatyökaluja eikä muitakaan tarvekaluja. Tällaiset paikat houkuttavat metsämyyriä. ■